

**MONTESSORI METODIKASI ASOSIDA INGLIZ TILI
ELEMENTLARINI O'RGATISHNING PEDAGOGIK AFZALLIKLARI**

Qobilova Kamola – Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Pardayeva Mahfuza – Termiz davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarga ingliz tili elementlarini o'rgatishda Mariya Montessori metodikasidan foydalanishning samaradorligi va afzalliklari tahlil qilingan. An'anaviy ta'lim tizimidan farqli o'laroq, Montessori yondashuvining bolaning individual rivojlanishi, sensor qobiliyatlari va til o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiyasini oshirishdagi o'rni yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Montessori metodikasi, ingliz tili, maktabgacha ta'lim, sensor rivojlanish, individual yondashuv, "tayyorlangan muhit", til ko'nikmalari.

Kirish. Bugungi globallashtirish davrida xorijiy tillarni, xususan, ingliz tilini o'rganishga bo'lgan talab kundan-kunga ortib bormoqda. O'zbekiston Respublikasida chet tillarini o'qitish tizimini takomillashtirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar yosh avlodga tilni nafaqat muloqot vositasi, balki dunyoqarashni kengaytirish omili sifatida o'rgatishni taqozo etadi.

Shu o'rinda, yosh bolalarga ingliz tilini o'rgatishda qaysi metodika eng samarali ekanligi haqidagi savol dolzarbdir. Mariya Montessori tomonidan ishlab chiqilgan ta'lim tizimi bolaning tabiiy qiziqishlariga asoslangan bo'lib, u til o'rganish jarayonini majburiyat emas, balki qiziqarli kashfiyotga aylantirishga yordam beradi.

Montessori metodikasining asosiy tamoyillari va til o'rganish

Montessori metodikasi "O'zim bajarishimga yordam ber" (Help me to do it myself) shioriga asoslanadi. Ingliz tilini o'rgatishda ushbu metodikaning quyidagi asosiy tamoyillari muhim ahamiyat kasb etadi:

Tayyorlangan muhit (Prepared Environment): Sinf xonasi shunday tashkil

etiladiki, bola o'zi xohlagan o'quv qurolini olib, mustaqil shug'ullanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ingliz tili burchagida harflar, rasmlar, kartochkalar va real predmetlar bolaning bo'yi yetadigan joyda turishi kerak.

Sensor (hissiy) o'rganish: Bolalar dunyoni qo'llari, ko'zlari va quloqlari orqali anglaydilar. Montessori metodikasida ingliz tili abstrakt qoidalar orqali emas, balki ushlab ko'rish mumkin bo'lgan materiallar orqali o'rgatiladi.

Sezgir davrlar (Sensitive Periods): Montessori nazariyasiga ko'ra, bolalarda tilni o'zlashtirish uchun maxsus "sezgir davr" mavjud (asosan 0-6 yosh). Bu davrda berilgan ingliz tili elementlari hech qanday qiyinchiliksiz, ona tili kabi tabiiy o'zlashtiriladi.

Ingliz tili elementlarini o'rgatishdagi afzalliklar

Montessori metodikasi orqali ingliz tili o'rgatishning an'anaviy darslardan bir qator ustunliklari mavjud:

1. Lug'at boyligini vizual va taktil usulda oshirish

An'anaviy usulda bolalar so'zlarni yodlaydilar. Montessori tizimida esa "Uch qismli kartalar" (Three-part cards) metodidan foydalaniladi.

Birinchi bosqich: Rasm va so'z birga ko'rsatiladi (Masalan: "Apple" rasmi va yozuvi).

Ikkinchi bosqich: Bola rasmga mos so'zni topib qo'yadi.

Uchinchi bosqich: Tekshirish va mustahkamlash.

Bu usul bolada so'zning ma'nosini vizual xotira bilan bog'lashga yordam beradi.

2. Fonetika va yozuvni o'rgatishda "Qum qog'ozli harflar"

Ingliz tili harflarini o'rgatishda "Sandpaper letters" (Qum qog'ozli harflar) juda samarali vositadir.

Bola harf shaklini barmog'i bilan yurgizib ko'radi (taktil sezgi).

Bir vaqtning o'zida o'qituvchi harfning nomini emas, balki tovushini (masalan, "B" harfini "bi" emas, "b" deb) aytadi.

Bu bolaning qo'l motorikasini yozuvga tayyorlaydi va tovushni eslab qolishini osonlashtiradi.

3. Stresssiz va erkin muhit

Ko'p hollarda bolalar chet tilida gapirishdan qo'rqishadi (til to'sig'i). Montessori muhitida xatolar uchun jazolash yoki qattiq tanbeh berish yo'q. Materiallarning o'zi "xatoni nazorat qilish" (Control of error) xususiyatiga ega. Masalan, puzl (puzzle) noto'g'ri yig'ilsa, bo'laklar birlashmaydi. Bola o'z xatosini o'zi tushunib, tuzatadi. Bu esa bolada ingliz tilida erkin va qo'rqmasdan muloqot qilish ko'nikmasini shakllantiradi.

4. Harakat va til uyg'unligi (TPR elementlari)

Montessori sinflarida bolalar partada jim o'tirmaydilar. Ular ingliz tilidagi buyruqlarni bajarish (Action words) orqali tilni o'rganadilar. Masalan, "Stand up", "Bring the red cube" kabi topshiriqlar harakat bilan bajarilganda, xotirada uzoqroq saqlanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Termiz davlat pedagogika instituti talabalari va o'qituvchilari sifatida shuni ta'kidlaymizki, Montessori metodikasi ingliz tili o'qitishda inqilobiy ahamiyatga ega. Bu usul bolalarga tilni shunchaki fan sifatida emas, balki hayotiy ehtiyoj va qiziqarli mashg'ulot sifatida taqdim etadi.

Montessori elementlaridan foydalanish:

Bolaning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi;

Ingliz tilidagi so'z va iboralarni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi;

O'quvchida o'ziga bo'lgan ishonchni orttiradi.

Kelajakda ushbu metodikani mamlakatimizdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari va boshlang'ich sinflarda kengroq joriy etish, yosh avlodning chet tillarini mukammal egallashiga katta zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Montessori, M. (1967). The Absorbent Mind. New York: Dell Publishing.

Lillard, A. S. (2005). Montessori: The Science Behind the Genius. Oxford University Press.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Chet tillarni o'rganish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori